

Mobilna varna soba Lizbona, Portugalska

Borut Bah

5. in 6. decembra 2019 sem se v Lizboni, Portugalska udeležil zaključne konference projekta Solidify, ki je potekala v soorganizaciji EFUS, EMCDDA in mesta Lizbona. Glavna tema so bile Varne sobe za uporabo drog, kako jih implementirati v lokalne skupnosti, vloga policije in redarstva ter sodelovanje vseh omenjenih služb. Glavni govor je imela ga. Ruth Dreifuss, bivša predsednica Švice, ki je še vedno zelo aktivna v Global Commission on Drug Policy. Gospo sem uspel spoznati tudi pri uradni večerji in zdaj mi je še bolj jasno, zakaj je Švica uspela narediti velik preskok v politiki do drog. Kljub zavzetemu boju za programe kot sta Varna soba za uporabo drog in Heroin na recept, je med prebivalci Švice - postala zelo priljubljena predsednica. Kar ogromno pove tudi o prebivalcih Švice, ki jo kljub boju (ali pa ravno zato?) za te programe zelo cenijo in so jo tudi izvolili za predsednico. Nenazadnje so prebivalci v Švici večino teh programov po ugotovljenih pozitivnih učinkih tudi potrdili na lokalnih referendumih.

V sekciji diskusij in predstavitev so bili predstavljeni primeri držav, o katerih sem na tem mestu že pisal (Francija, Nemčija, Nizozemska, Švica, Katalonija), zato se ne bom ponavljal. Naj pa navedem nekaj poudarkov, ki so zanimivi za vzpostavljanje varnih sob v našem okolju in nekaj odgovorov na vprašanja, ki nam jih že vrsto let postavljajo naši odločevalci. Vprašanje: Kako se izogniti, da bi uporabniki iz celega mesta hodili v eno varno sobo oz. kako preprečiti, da bi varna soba pritegnila uporabnike iz drugih delov mesta? V Barceloni so na začetku odprli 10 varnih sob, v vsakem delu mesta eno. Po določenem obdobju so ugotovili, da v dveh sploh nimajo uporabnikov, kar je dokaz mestnim oblastem (in vsem ostalim), da varna soba sama po sebi ni magnet za uporabnike, niti za dilerje. Seveda se je hitro pojavil očitok, da vzpostavitev več varnih sob v Barceloni pomeni višji izdatek, vendar ne – varne sobe delujejo znotraj zdravstvenih služb, kar pomeni, da zaposleni ne čakajo, če bo prišel kak uporabnik, ampak delajo tudi druge stvari in so na voljo, če kdo pride tudi v varno sobo. Podobno so program uredili v mestu Zurich v Švici - z varnimi sobami upravlja mesto (torej – tudi to je izvedljivo). Varna soba deluje na treh lokacijah, imajo 950 uporabnikov, ki se preko dneva premikajo po mestu, saj so ure odprtja varne sobe na lokacijah različne (ena dopoldne, druga popoldne in tretja zvečer) – tako je več delov mesta, kjer se zadržujejo uporabniki in ne prihaja do koncentracije samo na enem mestu – to je bil pogoj ob odprtju pred 30 leti. Zaznavajo 22000

uporab droge mesečno, to torej pomeni, da se teh 22000 uporab droge ne zgodi v mestu na javnih površinah! Predstavnik mesta Zurich je dodal, da so se v Zurichu odločili, da bodo v varnih sobah tolerirali manjše (»neopazne«) preprodaje drog (to sicer ni nikjer zapisano, sploh ne v zakonu - ker je preprodaja še vedno nelegalna). Se pa tolerira ker je to pragmatično, ker se ne zgodi v okolju in tako ni moteče za prebivalce. O tem se po nekaj letih že javno govori - ni več skrivnost - o tem pišejo tudi v letnih poročilih, časopisih in ker ima ukrep učinek, v javnosti ni težav. »Logično je, da nekje kupijo in da droge pač ne padejo z neba« je še dodal Florian Meyer, vodja programa na občini. Za primerjavo je dodal izkušnje zadnje varne sobe, ki so jo odprli v Švici - V Lozani, kjer imajo veliko več težav s policijo in preprodajo, ker za razliko od drugih sob po Švici ne tolerirajo majhnih nevidnih preprodaj... zato uporabniki manjše preprodaje vršijo zunaj, nato pride policija in so težave... Podobno je s pitjem alkohola – v nekaterih varnih sobah so že začeli dopuščati pitje alkohola znotraj objekta (seveda s točno določenimi pravili), učinek je, da je manj motečega pitja alkohola v javnosti. Kar pragmatični Švicarji podpirajo.

Naj omenim še, da se je na konferenci večkrat pojavila fraza **You Can't Recover if You're Dead**, kot odgovor na vprašanje o pomembnosti varnih sob in njeni umeščenosti v politiki (naj ponovim – v varnih sobah v zadnjih dvajsetih letih ni bilo zaznanega smrtnega primera).

V eni od sekcij so skupaj nastopili predstavniki različnih področij oz. služb iz Lizbone (lokalna oblast, policija, izvajalci programov) in poudarili, da je ključno sodelovanje vseh. Portugalska že 20 let uspešno vodi politiko dekriminalizacije uporabe drog, ki je pokazala ogromne pozitivne učinke. Pred 20-timi leti so zapisali, kako bodo vodili politiko in katere programe bodo izvajali, eden od njih je bila tudi varna soba. Zato je bilo kar zanimivo (celo presenetljivo), da varne sobe niso uvedli do aprila 2019, ko so začeli z mobilno opcijo. Zaključek in nasvet državam, ki varnih sob še nimajo je bil: Ko jih boste odprli, se čez nekaj časa ne boste spraševali, Ali so učinkovite in Ali jih res potrebujemo in Ali naj po pilotski fazi nadaljujemo z izvajanjem varnih sob ampak se boste vprašali ZAKAJ JIH NISMO ODPRLI ŽE PREJ? Po pol leta poskusne, pilotske faze mobilne enote, je že potrjeno, da bodo v letu 2020 odprli še dve stacionarni varni sobi v Lizboni in eno v Portu.

V času konference sem si mobilno enoto tudi ogledal. Kombi in delovanje enote je financiralo mesto Lizbona. Program skupaj izvajata dve organizaciji – GAT in Medicos do Mundo. V pol leta delovanja imajo »registriranih« 100 uporabnikov. Nudijo aktivnosti zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog (na prvem mestu so pipe za kajenje kreka, manj je injiciranja drog), zdravstveni in socialno podporo, testiranja na HIV. V programu deluje pet oseb, ves čas pa so

v kombiju trije. Vodja je medicinska sestra, dva zaposlena sta terapevta oz. socialna delavca in dva prostovoljca/praktikanta/pripravnik. Delujejo na dveh lokacijah, na vsaki so prisotni tri ure dnevno, kombi pa je na terenu vsak delavnik. Prva lokacija je izven centra, na travniku med bloki. Meni osebno je bilo zanimivo, ker je kombi vsem na očeh – Lizbona je zgrajena na gričih, ta travnik pa je obdan z bloki, kar pomeni, da so aktivnosti zaznane v celi lokalni skupnosti. Vendar pa lokalna skupnost z njimi sodeluje in jih podpira (ko v to enačbo dodamo 20 let politike do drog, ki uporabo dekriminalizira in normalizira, to ni več nobeno presenečenje).

Druga lokacija pa je v starem delu Lizbone, v centru mesta, kjer se kombi ustavi pri cerkvi za obzidjem – program podpira tako upravitelj cerkve kot verniki.

V kombiju je en del namenjen delu zdravstvenega osebja, drug del pa dvema prostoroma za injiciranje drog (miza, stop, vsa sterilna oprema in kontejner za rabljen material).

